

SACRAMENTOS DE CURACIÓN

PENITENCIA
/
RECONCILIACIÓN

O sacramento da penitencia, xunto co da unción dos enfermos, forma parte dos chamados *sacramentos de curación* por medio dos cales esa vida de graza ferida é restañada para volver á reconciliación con Deus e á comunión coa Igrexa (cfr. DH 1600)

CRISE:

- Difuminación do sentido de Deus.
- Perda de sentido do pecado.
- Procura do pracer e o benestar por encima de todo.
- Falta de dedicación do clero.
- Actitude consumista dos fieis.
- Escaso coñecemento do novo ritual.
- Confusión moral .
- Cuestionamento da forma usual e ordinaria de celebrar o sacramento.

No sacramento da penitencia a Igrexa perdoo todos os pecados cometidos despois do bautismo. A conversión de corazón que inclúe a contrición do pecado e o propósito dunha vida nova exprésase pola confesión feita á Igrexa, pola adecuada satisfacción e polo cambio de vida.

**O pecado no Antigo Testamento:
a ruptura da Alianza.**

Relatos pecado orixinal (Xén 4,1-6; 6-8; 11,1- 9):

- Desexo de ser como Deus;
- Constituírse en xuíz único ante o discernimento do ben e do mal.

Unha estrutura de catro elementos recorrentes:

a) O pecado;

b) A experiencia das consecuencias da culpa;

c) A conexión entre ambas realidades que Deus lle mostra;

d) O ofrecemento por parte de Deus dunha nova oportunidade para alcanzar a redención.

As realidades de culpa, conversión e redención descóbrense como experiencias absolutamente sociais.

Festa do Yom Kippur (Lv 16,1-32)

Xesús, enviado para chamar aos pecadores.

- **Predicación de Jesús**, en liña coa de Juan o Bautista, vén **centrada na chamada á conversión** (*metánoia*).
- **A parábola do fillo pródigo** (Lc 15,11-32).
- **Pasaxes do paralítico e a pecadora** (Lc 7,47).
- «**Atar e desatar**» de Mt 16,19 e 18,18 e o «**perdoar/reter**» de Jn 20,23 que recibiron diversas interpretacións:
 - + **explicación clásica** do binomio mateano atar/desatar vía unha *potestas* xurídica concedida a Pedro e os discípulos para perdoar pecados;
 - + **corrente filolóxica** interpretaba a pasaxe como unha fórmula técnica rabínica para prohibir/permitir ou excomungar/reintegrar que foi aplicada ao perdón dos pecados;
 - + **eclesiológica** viu na expresión dúas fases sucesivas dun mesmo proceso reconciliador que ataba o pecado ao pecador e, posteriormente, tras a penitencia desatábao devolvéndolle á comunión de la Igrexa;
 - + **demonolóxica** onde atar sería poñer ao pecador baixo o principado de Satanás e desatalo sería romper estas ataduras e reintegralo á comunidade salvífica do pobo definitivo de Deus.

Historia da doutrina e praxe penitencial.

Século II: Signo da penitencia e permanente conversión.

- **Faltas cotiás** que debilitaban a fraternidade cristiá eran confesadas (*exomológesis*) no **momento previo da eucaristía dominical**.
- **Especial gravidade dalgúns pecados** (escándalo na comunidade, rebelión contra a autoridade eclesial, cismas gnósticos...) que rompían a comunión coa Igrexa. Perdoados mediante penitencias.
- A extensión do cristianismo e o extraordinario aumento do número dos seus membros había instituído unha penitencia (*pœnitentia*) **laboriosa e longa orientada á reconciliación, era única e proporcionaba unha nova oportunidade ao que caera despois do bautismo** (Tertuliano, *De pœnitentia*).

Modelos de penitencia.

- **Penitencia canónica (s. III-V):** tres momentos fundamentais:

- 1) Ingreso no *Ordo Poenitentium*.
- 2) *Cumprimento da penitencia*.
- 3) *A reconciliación*.

- **Penitencia tarifada (s. VI-X): características principais**

- a) O carácter secreto en confesión auricular co sacerdote.
- b) A posibilidade de repetila tantas veces como se cometeu pecado grave.
- c) e a paulatina desaparición do tempo penitencial (catálogos de pecados-penitencias (penitencia tarifada))
- d) Algúns sacerdotes comecen a outorgar a absolución inmediatamente despois da confesión
- e) as fórmulas deprecatorias («que vinga a paz»; «que sexa reconciliado co altar») dan paso a unhas máis indicativas («ego te absolvo»).
- f) O papel do sacerdote queda moi reforzado ao perdoar e absolver en nome de Deus

Desenvolvimento teológico-medieval.

No inicio da Idade Media o **acento** desprazouse cara á **confesión dos pecados**

- **Na primeira escolástica (s. XII)** o elemento decisivo é o arrepentimento (*contrición*).

As controversias que se susciten tratarán de determinar a **necesidade ou non da absolución** para alcanzar o perdón

- **Na gran escolástica (s. XIII):**

1) Unión do arrepentimento coa necesidade de absolución sacramental.

2) Santo Tomás : **integrar na unidade do signo sacramental os diversos elementos: os actos persoais do penitente** (arrepentimento, confesión e satisfacción) como *materia sacramenti* e a **acción sacerdotal na absolución que exerce o poder das chaves (*forma*)**.

3) Juan Duns Scoto: funda o sacramento non no arrepentimento, senón no **valor da absolución**. **Existe unha dobre vía: unha sacramental e outra extra-sacramental**.

Posicións maxisteriais:

- **Lateranense IV (1215)**, no medio da súa polémica con catarvos e valdenses.

confirmaba a realidade dunha penitencia para os que caesen despois do bautismo (DH 802) e o precepto da confesión anual e da comunión por Pascua.

- **Concilio de Constanza**: tamén defendeu contra Wycliff e Hus o sacramento da penitencia e a potestade sacerdotal (DH 1115).

- **Concilio de Florencia (1459)**: considerábanse aos actos do penitente (contrición, confesión e satisfacción) como *quasi materia* e esixíase a confesión íntegra «de todos os pecados de que tivese memoria».

- **Concilio de Trento**:

a) *Institución*.

b) *Constitución do sacramento*. Os elementos esenciais da realidade do sacramento son: contrición, confesión e satisfacción que, unidos á absolución conducen a unha «remisión completa e perfecta» do pecador e o seu reconciliación con Deus;

c) *Necesidade e forma* da confesión dos pecados.

d) O significado da *absolución* é entendido como un «acto xudicial»;

e) e) o valor das obras satisfactorias.

Concilio Vaticano II:

- Recupera a **dimensión eclesial**, que desde o final da época antiga quedara un tanto difuminada e debilitada.
- Efecto dunha graza que reconece a **condición pecadora dos membros de la Igrexa** (santa e necesitada de purificación) e **asume na solidariedade do amor de Cristo** as necesarias esixencias dunha conversión permanente a Deus.

Ritual do sacramento:

As tres formas posibles.

- A reconciliación dun penitente de forma particular (fórmula A)
- A reconciliación de moitos penitentes con confesión e absolución individuais (fórmula B)
- A reconciliación de moitos penitentes con confesión e absolución xeral (fórmula C)

**UNCIÓN DOS
ENFERMOS**

Orar en favor dun enfermo e **unxilo con óleo** é un costume que se remonta ata os primeiros tempos da vida do cristianismo.

Este sacramento, que coa penitencia conforma os sacramentos de curación, consiste na **oración** de fe acompañada da **unción do enfermo** que vive a propia enfermidade como unha situación de salvación e de graza.

Novo Testamento:

- A unción dos enfermos atopa a súa **fundamentación última** na conduta compasiva que Jesús mostra cara aos enfermos e aflixidos.
- Os evanxeos ofrécennos datos suficientes que xustifican dabondo que a Igrexa, aplicando o ensino e o exemplo do mesmo Cristo, recoñeza na unción un verdadeiro sacramento.
- Polo misterio da paixón e morte na Cruz, Cristo confire un novo sentido ao sufrimento.
- Xesús quere que a súa misión sandadora e salvadora continúe e prolónguese
- Predicación misioneira e curación van así estreitamente da man.
- No contexto xeral do Novo Testamento, a **curación está en sintonía cunha situación de crise corporal e espiritual** dun enfermo como efecto da oración de toda a comunidade.
- Por medio do sacramento da unción, Xesús «toca» ao home ferido pola enfermidade e a vellez para facerlle chegar a súa graza e consolo.

Percorrido histórico:

- **Do século II ao IV:** Na *Tradición Apostólica* aparecen como un **elemento central as oracións** durante a celebración eucarística para a **bendición e consagración, por parte do bispo, do óleo** destinado aos enfermos.
- **No século V:** primeiro testemuño explícito da unción dos enfermos nun documento do Maxisterio: a Carta de Inocencio I a Decencio, bispo de Gubbio. Aparece una dobre unción: unha privada (enfermidade leve), outra litúrxica (enfermidade grave)
- **A partir do s. VIII:** A **preeminencia** está na administración do sacramento; **acentúase** o efecto espiritual e a remisión dos pecados, de modo que a unción **concéntrase** nos cinco sentidos como vehículos de pecado; a *extrema unción* quedará reservada aos enfermos en inminente perigo de morte.
- Na *escolástica medieval* : tratou o modo da **institución** ou os **efectos**. Seguiu sendo xeneralizada e preponderante a administración aos moribundos polo que a súa celebración debía darse ao final da vida.
- **O Concilio de Trento:** fala indistintamente de extremaunción e unción dos enfermos, indicando tamén a superación dunha rixida referencia aos moribundos e abrindo a porta a outras situación (DH 1698). **Afirmará inequivocamente a sacramentalidade e ensinará que o ministro propio do sacramento é o bispo ou o sacerdote.**

O Vaticano II acentúa a súa dimensión eclesial xunto ao resto dos sacramentos: *«Coa unción dos enfermos e a oración dos presbíteros, toda a Igrexa encomenda os enfermos ao Señor paciente e glorificado, para que os alivie e sálveos (Sant 5,14-16) e mesmo lles exhorta a que, asociándose voluntariamente á paixón e morte de Cristo contribúan así ao ben do pobo de Deus» (LG 11).*

O Ritual do sacramento da unción e da pastoral dos enfermos aprobado polo papa Pablo VI en 1972, así como a Constitución apostólica *Sacra Unctio infirmorum* representarán, non cabe dúbida, a **última e decisiva etapa deste sacramento**.

O esencial da celebración deste sacramento consiste:

- Na unción na fronte e nas mans do enfermo (rito romano) ou noutras partes do corpo (en Oriente)
- Unción acompañada da oración litúrxica do sacerdote celebrante que pide a graza especial deste sacramento.

O momento da crise pódese converter en momento da graza. O enfermo, aceptando con fe o sufrimento, é un testemuño da graza e da acción do Señor: convértese, desta maneira, nun membro activo da comunidade de fe nun sentido moi concreto.